

Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στο Νομικό Πολιτισμό
Χειμερινό εξάμηνο 2014

Ντία Αναγνώστου

Το μεταναστευτικό ζήτημα στην Ευρώπη

Περιγραφή του μαθήματος:

Το μάθημα αποτελεί μία εισαγωγή στο φαινόμενο της μετανάστευσης στην Ευρώπη και τις πολλαπλές κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές διαστάσεις του. Στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) ζουν σήμερα 20.4 εκατομμύρια μεταναστών, καθιστώντας τη μετανάστευση μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ευρώπη. Οι πολίτες τρίτων χωρών αποτελούν το 4% του συνολικού πληθυσμού της ΕΕ, και το 6% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της. Το μάθημα αυτό εξετάζει τα αίτια και την εξέλιξη του μεταναστευτικού φαινομένου από τις χώρες της Αφρικής, της Ασίας και της πρώην Σοβιετικής Ένωσης στην Ευρώπη και στην Ελλάδα κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Εξετάζει τα χαρακτηριστικά της νόμιμης αλλά και της παράτυπης μετανάστευσης, τις πολιτικές που έχουν υιοθετηθεί στην ΕΕ και στην Ελλάδα αναφορικά με την είσοδο, τη διαμονή, την ένταξη των μεταναστών, και το πολιτικό άσυλο, καθώς και το ρόλο και τις πρακτικές της δημόσιας διοίκησης στον τομέα αυτό. Τέλος, το μάθημα παρουσιάζει το βασικό πλαίσιο προστασίας των ανθρωπίνων και θεμελιωδών δικαιωμάτων τα οποία αφορούν τους μετανάστες και τους αιτούντες άσυλο.

Ωρες συνεργασίας: Ντία Αναγνώστου, Επίκουρη καθηγήτρια, πριν και μετά την ώρα του μαθήματος κατόπιν συννενοήσεως. Γραφείο Αριστέλους 3 (Καλλιθέα), 4^{ος} όροφος, dia.anagnostou@panteion.gr και danagnos@eliamep.gr

Ύλη του μαθήματος

Η ύλη του μαθήματος περιλαμβάνει συλλογή άρθρων, σημειώσεων και νομολογία του ΕΔΔΑ. Οι φοιτητές και φοιτήτριες μπορούν να αγοράσουν το πακέτο με το φωτοτυπημένο υλικό, από το βιβλιοπωλείο ΠΑΝΤΟΓΝΩΣΤΗΣ στην περιοχή του πανεπιστημίου. Τα κείμενα εκείνα που είναι σημειωμένα με δύο αστεράκια (**), είναι κείμενα που χρησιμεύουν κυρίως ως κείμενα αναφοράς, δηλαδή μπορείτε να ανατρέξετε σε αυτά για να κατανοήσετε καλύτερα τις θεματικές

του μαθήματος και το υπόλοιπο υλικό που θα διαβάσετε. Τα κείμενα με τον σημειωμένο αστερίσκο δεν είναι απαραίτητο να τα μελετήσετε λεπτομερειακά και σε βάθος.

Ενότητες του μαθήματος και ύλη για μελέτη

1. Το φαινόμενο της μετανάστευσης στην Ελλάδα και στην Ευρώπη: εισαγωγή (21/10)

Άννα Τριανταφυλλίδου, Ρ. Γρόπα και Dita Vogel, «Εισαγωγή», *Η μετανάστευση στην Ενωμένη Ευρώπη*, Α. Τριανταφυλλίδου και Ρ. Γρόπα (επιμ.). Αθήνα, εκδόσεις Κριτική, 2009, σελ. 1-33.

Αλέξανδρος Αφουξενίδης, «Εισαγωγή: τάσεις και προοπτικές της μετανάστευσης σε διεθνές επίπεδο», *Ένταξη των Μεταναστών: Αντιλήψεις, Πολιτικές, Πρακτικές*, Αθήνα, ΕΚΚΕ, 2012, σελ. 11-16.

Η Μετανάστευση και ο Διεθνής Ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης

EUROSTAT, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στοιχεία για τη μετανάστευση, 2012.

2. Ένταξη των μεταναστών: νομοθετικό και πολιτικό πλαίσιο (4/11)

Χριστίνα Βαρουζή, Νίκος Σαρρής, «Μετανάστευση και ένταξη: προκλήσεις και διακρίσεις», *Ένταξη των Μεταναστών: Αντιλήψεις, Πολιτικές, Πρακτικές*, Αθήνα, ΕΚΚΕ, 2012, σελ. 17-36.

Ναταλία Σπυροπούλου, «Γενικές αρχές της ελληνικής μεταναστευτικής πολιτικής», στο βιβλίο *Γυναίκεια μετανάστευση στην Ελλάδα*, Αθήνα, ΕΚΚΕ, 2014, σελ. 53-76.

Χρήστος Κουρτέλης, «Η εξέλιξη της μεταναστευτικής πολιτικής και της πολιτικής ενσωμάτωσης στην Ισπανία», *Ένταξη των Μεταναστών: Αντιλήψεις, Πολιτικές, Πρακτικές*, Αθήνα, ΕΚΚΕ, 2012, σελ. 61-84.

** Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «Κώδικας Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης», Προς τη Βουλή των Ελλήνων, 13 Φεβρουαρίου 2014, σελ. 1-25. [σε ηλεκτρονική μορφή]

3. Πολιτική συμμετοχή και ιδιότητα του πολίτη (11/11)

Μάρκος Παπακωνσταντής, «Τα Συμβούλια Ένταξης Μεταναστών στο πλαίσιο της πολιτικής ένταξης πολιτών τρίτων χωρών», *Κοινωνική Συνοχή και Ανάπτυξη* 2013 8 (2), 107-126.

Νίκος Σαρρής, «Η συμβολή των Συμβουλίων Ένταξης Μεταναστών στην προοπτική ένταξης μεταναστών στην Ελλάδα», *Ένταξη των Μεταναστών: Αντιλήψεις, Πολιτικές, Πρακτικές*, σελ. 49-59.

Παναγιώτη Μαντζούφα, «Μεταναστευτικά ρεύματα και κοινωνική ένταξη στη σύγχρονη Ελλάδα», δημοσίευση στον ιστότοπο www.constitutionalism.gr

Σταύρος Τσακουράκης, «Η έσχατη πλάνη», σχόλιο στην απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας για την ιθαγένεια των μεταναστών.

4. Οι μετανάστες στην οικονομία και στην εκπαίδευση (18/11)

Μανώλης Χρυσάκης, Διονύσης Μπαλούρδος και Άγγελος Τραμουντάνης, «Συμμετοχή των μεταναστών δεύτερης γενιάς στο εκπαιδευτικό σύστημα και ένταξη στην αγορά εργασίας», ΕΚΚΕ, 2012.

Θάνος Μαρούκης, *Οικονομική Μετανάστευση στην Ελλάδα* (Αθήνα, Παπαζήση, 2010), σελ. 91-115 και 247-277.

5. Η διάσταση του κοινωνικού φύλου στη μετανάστευση (25/11)

Χριστίνα Βαρουζή και Χαρά Στρατουδάκη, «Κοινωνική ένταξη των μεταναστριών: οι αντιλήψεις των εκπροσώπων των δημόσιων φορέων», *Γυναικεία μετανάστευση στην Ελλάδα*, σελ. 113-160.

Ναυσικά Μοσχοβάκου, «Η σημασία της ένταξης της διάστασης του φύλου στη διαπολιτισμική εκπαίδευση στην Ελλάδα», στο βιβλίο *Γυναικεία μετανάστευση στην Ελλάδα*, σελ. 207-242.

Ματίνα Παπαγιαννοπούλου, «Η διαχείριση της διεθνικής σωματεμπορίας γυναικών ως πολιτικό εργαλείο», *Γυναικεία μετανάστευση στην Ελλάδα*, σελ. 175-205.

6. Δημόσια διοίκηση, χάραξη πολιτικής και διαχείριση της μετανάστευσης (2/12)

Χριστίνα Βαρουζή, *Μεταναστευτική πολιτική και δημόσια διοίκηση*, ΕΚΚΕ, Κείμενα Εργασίας 2008/17. [σε ηλεκτρονική μορφή]

Ντία Αναγνώστου και Άννα Κανδύλα, «Επισκόπηση των Υφιστάμενων Μηχανισμών Ένταξης των Μεταναστών στην Ελλάδα», Ιούλιος 2014. [σε ηλεκτρονική μορφή]

7. Πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο(9/12)

Σχέδιο Πολιτικής για το Άσυλο – Μια ολοκληρωμένη προσέγγιση προστασίας σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2008. [σε ηλεκτρονική μορφή]

Χριστίνα Ακριβοπούλου και Μάριος Παπανδρέου, «Τα θεμελιώδη δικαιώματα του αιτούντα πολιτικό άσυλο κατά την ΕΣΔΑ και το ‘μαχητό’ τεκμήριο της ‘ασφαλούς’ χώρας (Κανονισμός Δουβλίνου II).

Άννα Τριανταφυλλίδου και Αγγελική Δημητριάδη, ‘Η διαχείριση του ασύλου στην Ευρώπη: η αναθεώρηση του Δουβλίνου II και η περίπτωση της Ελλάδας’, *Εφαρμογές Δημοσίου Δικαίου* (2011), σελ. 22-26.

Σημείωμα της Διεθνούς Αμνηστίας για την απόφαση του ΕΔΔΑ *M.S.S. κ. Ελλάδα και Βελγίου*

** Αποφάση ΕΔΑΔ, *M.S.S κατά Βελγίου και Ελλάδας* [σε ηλεκτρονική μορφή]

8. Παράτυπη μετανάστευση (16/12)

Πάνος Χατζηπροκοπίου και Άννα Τριανταφυλλίδου, «Η Διακυβέρνηση της Μη Νόμιμης Μετανάστευσης», 2013.

9. Δικαιώματα των μεταναστών I

Είσοδος σε μια χώρα, συνθήκες κράτησης και απέλαση

** Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ)

10. Δικαιώματα των μεταναστών II

Κοινωνική ενσωμάτωση: συνθήκες διαβίωσης, εργασία και οικογενειακή επανένωση

** Απόφαση ΕΔΔΑ, *Bigaeva κ. Ελλάδα* (2009) [σε ηλεκτρονική μορφή]

Χρήσιμες ιστοσελίδες

- Ομάδα Δικηγόρων <http://omadadikigorwnnomologia.blogspot.gr/>
- Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, βάση νομολογίας HUDOC, <http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=caselaw/HUDOC&c=>
- Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, βάση νομολογίας, <http://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf>
- Human Rights Watch (HRW), <http://www.hrw.org/>
- European Roma Rights Centre (ERRC), <http://www.errc.org/>
- Εθνική Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, <http://www.nchr.gr/>
- Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, <http://www.hlhr.gr/>
- Ίδρυμα Μαραγκοπούλου, <http://www.mfhr.gr/>
- Συνήγορος του Πολίτη, <http://www.synigoros.gr/>
- Ύπατη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες, <http://www.unhcr.gr/prostasia/to-asylo-stin-eyropi.html>